

El fantasma

El magnat Mikhaïl Khodorkovski divideix el país i la ciutat on roman presoner. El Tribunal Suprem considera ara una reducció de la seua condemna.

Entre mitjons de llana d'Armènia i gorres de Turquia, Anna, la venedora, abaixa la veu. El fet que a l'inici de l'hivern els radiadors estiguen freds durant setmanes a les cases de la ciutat, també és "culpa d'aquest oligarca que, com un meteorit, ens ha caigut del cel".

Anna odia Mikhaïl Khodorkovski, perquè abans de ser detingut era l'home més ric de Rússia, però ella és tan pobra que ha de completar la seua pensió de menys de 100 euros venent roba barata.

La seua parada és als afores de Segezha, una trista ciutat de 30.000

habitants en un paisatge desolat prop de la frontera amb Finlàndia. Moscou queda a 900 quilòmetres. Els anys trenta Stalin enviava a aquest ermot criminals i membres de l'oposició, dels quals més de 100.000 hi trobaren la mort.

Una calçada sense asfaltar i vorejada d'avets condueix fins al camp de presoners número 7. Com cada primavera, els autobusos de la línia 4 s'enfonsen en neu mig fosa i fang. A la darrera parada hi ha murs amb filferro espinós, torres de vigilància i un rètol de "Prohibit fer fotografies". 1.300 presoners

viuen ací, el magnat Mikhaïl n'és el més famós des de fa quasi dos anys. Però, potser, no per molt de temps?

Aquests dies corren rumors d'un alliberament de Khodorkovski per part de Moscou. El Tribunal Suprem ha arxivat les actes dels dos primers judicis contra el magnat. Per culpa d'errors evidents en el procés judicial la pena d'11 anys podria ser reduïda considerablement i, en poc de temps, el magnat sortir en llibertat.

D'altra banda, el diari *Nesawissimaja gasetta* ("Diari independent") publica que el Kremlin prepara un tercer procés

**Nou anys i mig fa ara
que Mikhail Khodorkovski
va ser detingut per frau fiscal.**

penal contra Khodorkovski que podria tornar a ficar-lo entre reixes durant dos decennis, aquesta vegada acusat d'assassinat per encàrrec. Això també pot passar, ja que un Khodorkovski en llibertat amenaçaria de nou el sistema de poder de Putin: podria reclamar als amics de Putin el seu espoliat imperi petroler i convertir-se en símbol de la debilitada oposició.

S'ha obert un procés penal contra el líder més popular, el bloqueaire i advocat Alexei Navalni. La fiscalia l'acusa d'enriquiment personal. Navalni al·lega que el procediment del Kremlin s'ha iniciat i

pot desaparèixer durant anys a la presó, igual que Mikhaïl Khodorkovski.

Nou anys i mig fa ara que Putin va detenir el milionari per frau fiscal i després va desmembrar la seua petroliera Iukos. Khodorkovski és avui molt més famós que quan estava en l'apogeu del seu poder, quan finançava partits de l'oposició, recriminava la corrupció als amics íntims de Putin i considerava la venda de participacions de la seua empresa a companyies nord-americanes.

Per a occident, el cas de Khodorkovski és un indicatiu de la direcció

que està prenent Rússia: el posaran en llibertat condicional abans dels Jocs Olímpics d'hivern i vista una calma econòmica emergent i doncs rehabilitar la malmesa imatge del país?

A Rússia, Khodorkovski és l'espill on es miren els ciutadans d'aquest país que, 20 anys després de la caiguda de la Unió Soviètica, encara no s'han trobat a si mateixos. Els uns l'odien, els altres l'admiraven.

Una de les poques persones que conserven simpatia pel presoner de Segeža és la directora de l'escola número 6. Fa anys va participar en un seminari informàtic finançat per la fundació de Khodorkovski "Rússia oberta". Quan va plantejar per a debat en el seu últim any d'institut el tema "Justícia social i magnats com Khodorkovski", el consell escolar li ho va prohibir.

L'empresari plana com un esperit sobre Segeža i, com que no dona cap informació sobre ell, l'especulació es desferma: que ha enviat la pesta porcina per venjar-se de la ciutat o que darrere el filferro espinós viu com un rei.

Però Khodorkovski és un fantasma que aguaita el Kremlin: Putin contra Khodorkovski és una lluita de titans. Putin pot colpejar l'odiat magnat amb tot el poder dels aparells de l'estat. La maquinària del magnat com a relacions públiques carbura perfectament i s'encarrega que es publiquen llibres que donen una bona imatge d'ell i que una simfonia composta per honorar-lo capte l'atenció del món sencer. Durant les manifestacions massives a Moscou, l'alliberament de Khodorkovski era una de les principals reivindicacions de l'oposició.

La reputació de Putin al país disminueix, i també a Segeža. Això té poc a veure amb Khodorkovski, però molt amb una falta de perspectiva. Durant els últims cinc anys, una persona de cada set fugia de la ciutat. Els ciutadans van fer el president i el seu sistema responsables de la seua misèria, i van elegir un alcalde que gaudia del suport dels comunistes i dels nacionalistes. En les eleccions de març de 2012, Putin va obtenir 16 punts percentuals menys que el 2004; només un 56 per cent, un resultat dolent a Rússia.

Ni tan sols la política més guapa de Segeža no va poder evitar aquest declivi. Liana Vaguzenkova, amb la seva ca-

Ciutat de Segezha, on hi ha el centre penitenciari en què està empresonat Mikhaïl Khodorkovski.

bellera rossa onejant, va fer campanya a favor de Putin. La política de 31 anys representa el barri on hi ha la colònia penal de Khodorkovski: ha fet instal·lar canonades d'aigua calenta en la seua empobrida circumscripció electoral i ha impedit que l'única línia de bus deixés de passar.

Aquesta mare soltera dirigeix el cinema municipal, l'únic de la ciutat. Va fer posar una xarxa just sota el sostre perquè el guix que poguera caure no ferira els espectadors. No obstant això, assegura: "Putin garanteix l'estabilitat del nostre país".

Al seu cinema no li era permès projectar la pel·lícula *Khodorkovski*, del director alemany Cyril Tuschi. Però la va veure per Internet, i li va agradar perquè "mostra Khodorkovski com una persona valenta i no sols com un delinqüent, com es veu a la televisió".

El periodista Alexei Iakovlev menysprea Putin i la seua propaganda televisiva. "Putin ens torna a posar la cadena que ens havia llevat Gorbátxov", expressa Iakovlev, que treballa per a la cadena privada Nika Plus i se sent orgullós d'haver guanyat dos plets contra l'alcalde; és la consciència de la ciutat. S'asseu a l'escriptori proveït d'un abric blau i una bufanda per combatre el fred etern de la seua oficina.

"Putin ha fet que la meua vida siga avorrida; era més interessant amb Gor-

batxov", admet. Quan els comunistes radicals tramaven el cop d'estat contra Gorbátxov l'agost del 1991, Iakovlev penjava cartells amb el lema "Der Putsch kommt nicht durch" ("El cop no sobreviurà") a les parades de bus de Segezha.

Una volta a la setmana ix al carrer a fer enquestes i així permet que els seus conciudadans es queixen de la pèssima qualitat dels hospitals i la brutícia de acumulada a la vora de la mar. Vo, fer perquè torne a revifar l'eufòria dels anys de transició. Khodorkovski és l'únic per qui Iakovlev encara no ha preguntat mai: "M'agrada tan poc com els nou-rics", declara. Tampoc no té massa confiança en els minimagnats de Segezha, el més decent dels quals és Andrei Markov, però aquest també va rebre els seus milions gràcies a les bones relacions amb el governador d'aquell moment.

Al vestíbul del xalet de Markov als afores de la ciutat, dos llops dissecats i un ós que ensenya les dents esperen els visitants. Markov mateix els havia matat. Als anys noranta va passar de ser un conductor d'ambulàncies a l'home més ric de la ciutat. Era amo de 17 supermercats, quatre fleques i una gasolinera; era com el petit Khodorkovski de Segezha.

Markov va sobreviure a un atemptat i a l'intent d'un grup mafiós de Sant

Petersburg de furta-li l'empresa. Dos dels seus treballadors moriren a tirs. L'empresari acabava de tornar d'un embassament proper. "Quan faig eixides com aquestes, sempre recorde quin monstre era Stalin", diu. "Va permetre que desenes de pobles s'inundaren, fins el dels meus avis". No obstant això, avui, després de molts anys de baralles amb executius borratxos i buròcrates corruptes, pensa "que és probable que Rússia, malauradament, necessite un nou petit Stalin perquè no roben com passa ara amb Putin".

Ha venut una part de la seua empresa, i vol enviar el seu nét de 10 anys a Londres. "A Rússia no canvia res", afirma. "I mentre Putin continue en el poder, no alliberaran Khodorkovski".

Hi ha una dona vella davant el camp de presoners número 7. L'elegància del barret que porta revela que no és d'allí. Aquesta pensionista ha viatjat 14 hores en tren des de Sant Petersburg. Sempre porta a la bossa una foto de Khodorkovski. "Ell salvarà Rússia", creu amb convicció. El seu home espera a la parada d'autobús. "La meua dona sempre ha sigut molt somiadora", manifesta.

Matthias Schupp

© *Der Spiegel*

Traducció de Rubén González i Cèlia Miret